

Sprogpædagogisk handleplan 25/26

Den sprogpædagogiske handleplan er det grundlæggende arbejdsredskab i Dagtilbud Brædstrup. Her beskrives fælles værdier, viden og metoder, så vi sammen kan tilbyde børnene den bedste hverdag i de vigtigste år af deres liv.

Vi er inspireret af den nyeste hjerneforskning, særligt på baggrund af Susan Hart (psykolog) og Anette Prehn (Sociolog)

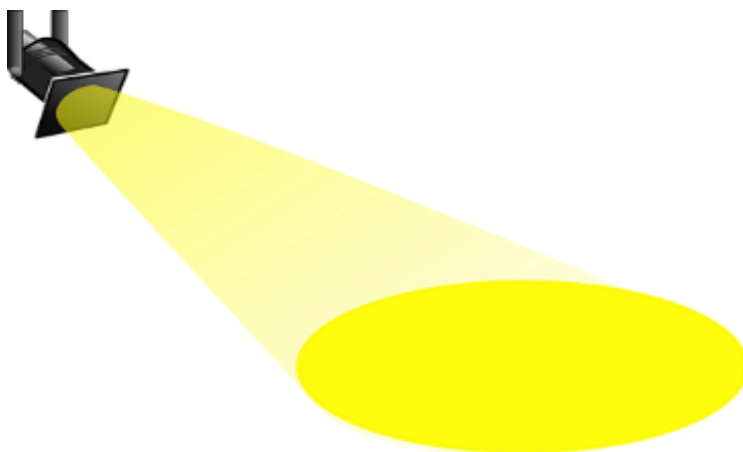
Når børn er omgivet af voksne, der forstår sig på hjernens logik, bliver de markant styrket i deres evne til at lære nyt, håndtere forandringer, regulere følelser og mestre livet. (Anette Prehn)

Børnesyn: Børn gør det godt, hvis de kan

Børnesynet har betydning for måden, vi møder barnet på. Et hvert barn har brug for, at de voksne ser dets unikke potentiale og støtter dets deltagelsesmuligheder, således barnet opnår en følelse af trivsel og tilhørsforhold i gruppen.

Forskning viser, at skældud modvirker netop dette. Hvis et barn jævnligt skældes ud, påvirkes barnets nysgerrighed, koncentration, deltagelsesmuligheder samt relationer til andre børn og voksne. Ved skæld ud fratages barnet handlemuligheder.

Anette Prehn taler om, at de voksne skal rette fokus på det, de gerne vil se mere af. Det er virkningsfuldt at benytte ”gå hen imod” sprog i modsætning til ”gå væk fra” sprog.

Når voksne taler til børn i ”Gå væk fra” sprog, som ofte ligger lige for, fastholdes barnets hjerne i den uhensigtsmæssige adfærd.

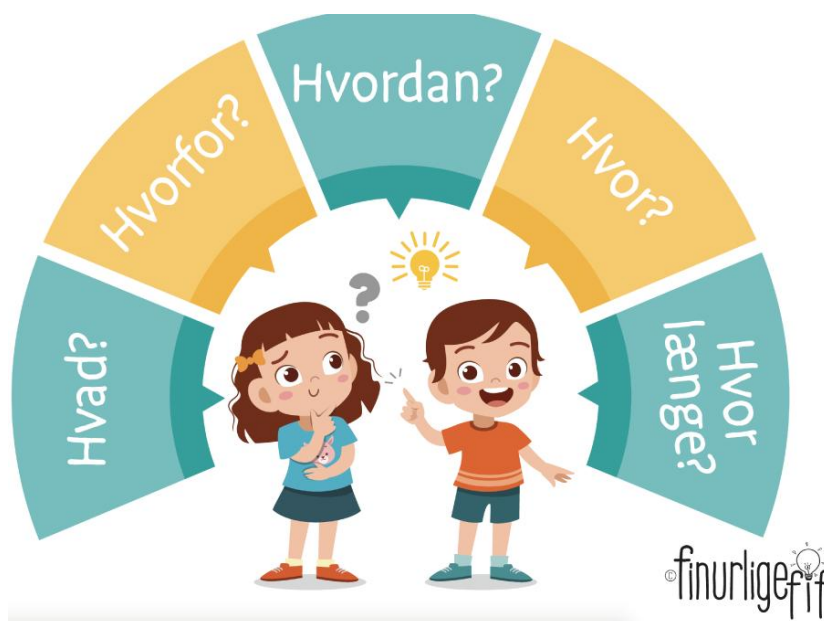
Når den voksne derimod bruger ”gå hen imod” sprog, bliver tonen mildere og barnet får en alternativ handlemulighed.

• ”Du må ikke slå!”	• ”Lad os finde ud af det sammen”.
• ”Nej tak, Ikke skubbe”	• ”Hvad ville du gerne?”
• ”Jeg vil ikke have, du løber!”	• ”Herinde må du gå!”
• ” Ikke kaste med bilerne!”	• ”Bilerne må køre på gulvet!”

Læringsmiljø

Forudsætninger for at trives og lære er et roligt læringsmiljø med en positiv stemning. De voksne må være proaktive, dvs. planlægge succes.

- Tydelig rolle- og opgavefordeling for de voksne.
- Genkendelighed - gentagelser i børnenes rutiner og aktiviteter.
- Overskuelighed
 - Gruppestørrelse - Sværhedsgrad - Støjniveau – Varighed – Tempo
- Visualisering
 - Billeder – piktogrammer - konkrete – rollespil til understøttelse af børnenes deltagelse.
- Forberedelse
 - Hvad, skal der ske - hvordan skal det foregå

Disse tiltag giver børn mulighed for at handle kompetent.

Det er derfor afgørende, at alle kolleger er til stede i opgaverne, med fokus på børn i børnetid.

Støj:

Helt op til 15 årsalderen har børn svært ved at sortere baggrundsstøj fra. Dvs. at børnene har svært ved at opfange beskeder, hvis der er støj, baggrundsmusik eller nogen, der taler. Det er simpelthen for svært at rette fokus og skelne stemmer og lyde. Især små børn går glip af sprog, hvis der er meget støj. De har et mindre ordforråd, og kan ikke trække på deres sproglige viden, som voksne kan. Det betyder også, at tosprogede børn er dobbelt ramt, fordi de ikke behersker dansk så godt. (Torkil Østerbye, lektor.)

Vi kan indrette praksis, så vi undgår at støjen sætter sig i nervesystemerne:

- Vi kan dele børnene op i mindre grupper.
- Vi kan udnytte de tomme lokaler, når nogen er ude af huset.
- Vi kan tilrettelægge ture ud af huset på skift.
- Vi kan være opmærksomme på vores egen ro og stemmeniveau.
- Vi hører/spiller musik, når vi bruger det til noget – ikke som baggrundsstøj.
- Vi støtter børnene i at tale med ”inde stemmer.”
- Være opmærksomme på at der er ro ved kollektive beskeder.
- Beklæde kasser med filt, tæpper på gulve, voksdug på bordene osv.

Det fysiske læringsmiljø har en pædagogisk funktion. Det skal indrettes med mulighed for at børnene kan tilgå legesager, bøger og skrive/tegne redskaber, gerne i små indrettede kroge, som er indbydende til netop den leg. Rummene skal være overskuelige, så børnene nemt både kan finde ting frem og rydde op efter sig. Læringsmiljøet skal gennem et varieret indhold vække børnenes glæde, nysgerrighed og lyst til at eksperimentere.

Vi Lærer Sammen

Indsatsen bygger på forskning om, hvordan børn lærer sprog og kognitive færdigheder. Det giver det pædagogiske personale strategier til systematisk at understøtte læring gennem lege, aktiviteter og samtaler. Formålet er at alle børn uanset køn, etnicitet og socioøkonomisk baggrund, får bedre udviklingsmuligheder og trivsel.

I vuggestuen og dagplejen er ”Vi Lærer Sammen” en integreret del af hverdagens praksis.

Hit med Lyden

Hit med lyden er et pædagogisk materiale, der hjælper børn med at lære sproglyde gennem leg musik og visuelle hjælpemidler.

Hit med Lyden en integreret del af hverdagen og de legende aktiviteter og de hæklede dyr, gør det sjovt for børnene.

Læring

Børnenes nysgerrighed motiveres, når de voksne inviterer til spændende aktiviteter ud fra en legende tilgang. Det væsentlige er, at de i læringsprocessen oplever interesse, glæde og gåpåmod i samspil med andre. Processen er vigtigere end målet.

Sproget er tæt koblet til læring og tænkning, og det har desuden stor betydning for børns muligheder generelt, hvilket Tomasello udtrykker således:

Børns sprogniveau er afgørende for, hvordan de trives og lærer, og for hvad de senere i livet har af muligheder fx i forhold til uddannelse og arbejde.

Derfor er sprogtiltagelsen et af de områder af børns udvikling, som det er allervigtigst at få til at blomstre. (Tomasello)

Grundlæggende for kommunikation og sproglig udvikling er øjenkontakt, fælles opmærksomhed og turtagning i samtaler. At kunne skiftes til noget er en social kompetence, der opstår tidligt hos spædbarnet, men færdigheden skal til stadighed øves gennem samtaler og lege.

Dagtilbud Brædstrup har udarbejdet en model, der inspirerer til, hvordan forskellige områder af sproget kommer i spil i hverdagen.

I modellen viser, hvordan sprogarbejdet kan integreres i pædagogisk praksis.

Når de voksne taler med børnene, anvendes Dagtilbud Brædstrups understøttende sprogstrategier anvendes for at motivere det enkelte barn til mere sprog:

1. Se på barnet når du taler med ham/hende,

Vær nærværende, vær tæt på barnet og hav naturlig øjenkontakt så barnet ved, du lytter.

2. Lyt til det barnet siger, og gentag et eller flere af dets ord med interesse i stemmen.

Sådan motiverer du barnet til at fortælle mere, og det føler sig værdifuld. Undgå at stille spørgsmål, da ethvert spørgsmål indeholder krav og din retning for samtalen.

3. Tal langsomt og tydeligt når du fortæller.

Barnet skal kunne høre ordene tydeligt og have mulighed for at følge med.

4. Giv tid – vent på barnet så han/hun kan nå at tænke og svare.

Børn har brug for længere tid til at finde de ord, de skal bruge.

5. Ret ikke på barnet, det øver sig allerede – bare gentag ordet eller ordene tydeligt.

Barn: "Se der, en tat – Voksen: Ja, der er en kat"

6. Sæt ord på – fortæl f.eks. hvad du eller barnet spiser, hvad I ser, og hvad I gør.

Det styrker barnets ordforråd, når voksne doserer ord i passende mængde om noget, der har barnets opmærksomhed.

Læringsstigen er et andet redskab der hjælper voksne med at tilpasse sproget i samtaler og aktiviteter, så de understøtter alle børns sproglige kompetencer.

Læringsstigen angiver strategier til, hvordan de voksne kan stille spørgsmål, der dels understøtter barnets sprog, dels udfordrer barnets sprog og tænkning. Den voksne anvender strategierne alt efter barnets sproglige kompetencer.

Gør det nemmere strategier:

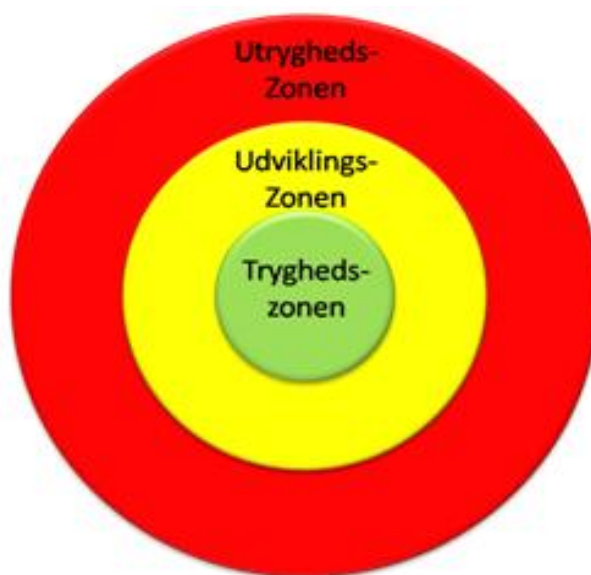
- Giv svaret: "Se trøjen er rød, hvilken farve har trøjen?"
- Hjælpes ad: "Skal vi hjælpes ad med at tælle æblerne?"
- Begrænset valg: "Er det en sko eller en støvle?"

Gør det sværere strategier:

- Forudsige: "Når vi har spist, hvad tror du så, vi skal?"
- Generelisere: "Se, der er en tomat, kan du se flere grønsager på fadet?"
- Argumentere: "I dag skal vi have regntøj på, hvorfor skal vi det?"

Vygotskys model for nærmeste udviklingszone visualiserer området mellem det barnet allerede kan selvstændigt og det barnet kan med støtte (NUZO)

Nogle gange har barnet overskud til at øve sig på nye færdigheder, så det bevæger sig fra den grønne tryghedszone (Jeg kan) og ud i den gule udviklingszone (Jeg kan med støtte). Andre gange har barnet behov for at blive mødt uden forventning til at øve sig på noget nyt. Hvis barnet befinder sig i den røde utryghedszone, skal den voksne hjælpe det tilbage i tryghedszonen.

Forudsætningen for at lære er, at kunne rette opmærksomheden mod noget i længere tid ad gangen. At kunne koncentrere sig samt udvise *ihærdighed* i lege og aktiviteter er betydningsfulde færdigheder, som børn skal øve sig i at mestre. Nogle børn har brug for mere voksenstøtte i dette end andre. (NUZO)

”Sproget er tænkningens redskab. Sprog og tale er kognitive funktioner som er grundlæggende for barnets udvikling og læring. Tænkning opstår gennem ord.” (Vygotsky).

Ihærdighed i sociale sammenhænge samt i aktiviteter

- Hukommelse
- Koncentration
- Behovsudsættelse
- Følelsesmæssig regulering

Børns mentale overskud er ikke det samme hele dagen eller hver dag. Den motivation og de færdigheder, barnet kan vise på et tidspunkt, er ikke nødvendigvis muligt for barnet på et andet tidspunkt. Men den voksne kan hjælpe barnet med finde overskuelige aktiviteter/lege

Legen

Legen er grundlæggende for børns væren. Barnet har en legende tilgang til at undersøge og afprøve dets omverden. Børn inviterer hinanden til leg med mimik, gestik og sprog, og gennem legen er der potentiale for, at der opstår varige relationer, glæde og tryghed. I legen bearbejder barnet sine følelsesmæssige indtryk, og kan gennem sin adfærd kommunikere bevidste og ubevidste tanker og følelser.

Legen har værdi i sig selv, og det er børns natur at lege, men det falder dog ikke alle børn let at deltage i lege med andre børn. Den norske psykolog og specialpædagog Elisabeth Brekke Stangeland har i sin ph.d.-afhandling undersøgt sammenhængen mellem børns sproglige og sociale udvikling. Studierne viser tydeligt, at børn med lav sprogscore har vanskeligt ved at indgå i lege med andre børn. Derfor er det vigtigt at vi kender børnene og vores roller i børns lege.

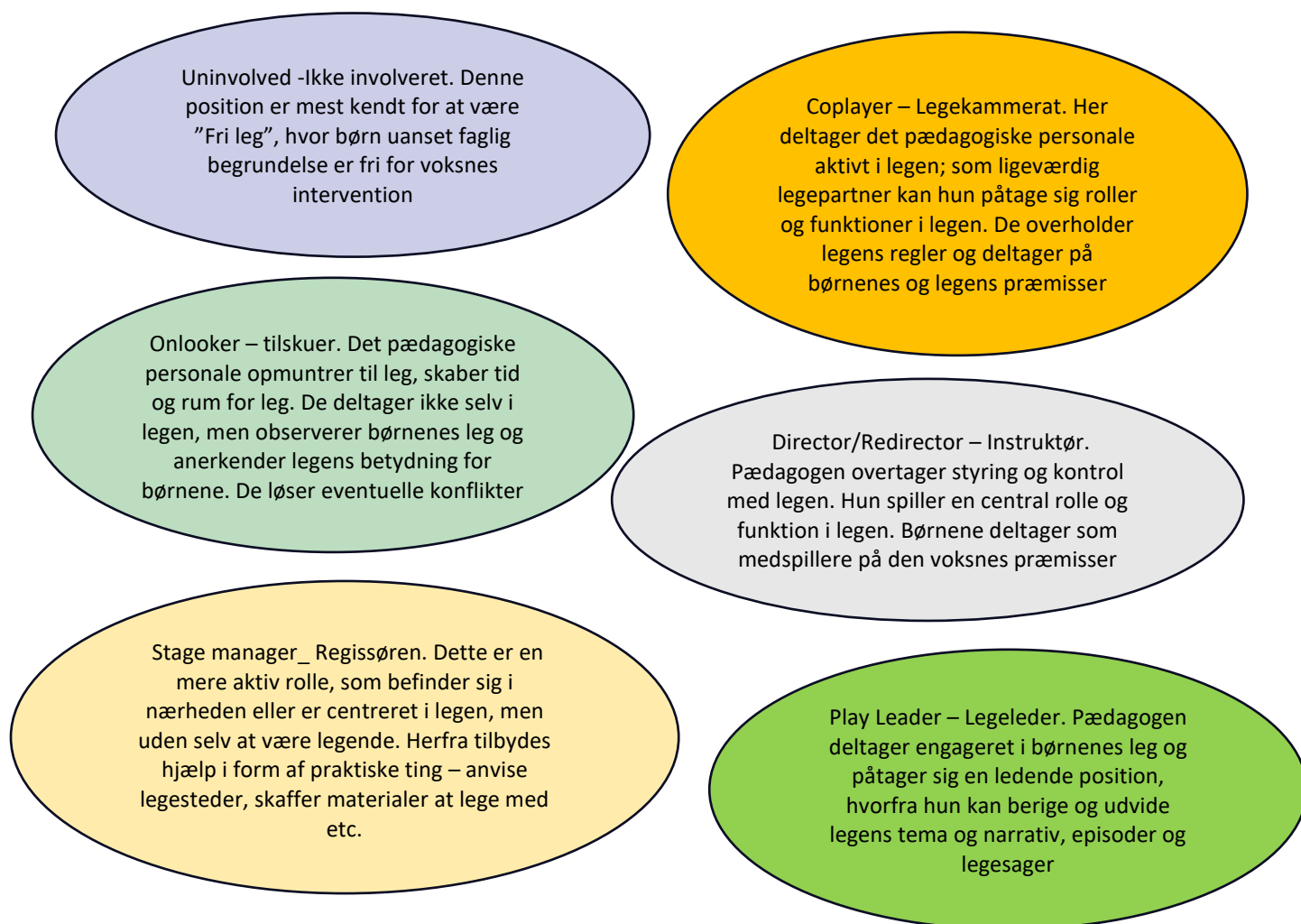
Palle -Emil Stouby, Lektor i Barndomspædagogik

Modellen viser på hvilke forskellige måder den voksne kan tage sin rolle:

Minimal involvering	Understøttende voksenrolle i og omkring børns lege				Maksimal involvering
	Forskellige grader af facilitering af børns leg				
Ikke involveret Pædagog	Tilskueren	Regissøren	Legekammerat	Legelederen	Instruktør/ Omdirigerende i instruktør

Figur 1. James Christies model over pædagogens grad af involvering i og facilitering af børns leg

(Christie, 2005 s. 271)

Dannelse og børneperspektiv.

Gennem sprogunderstøttende samtaler (Se *sprogstrategier og læringsstigen*) kan den voksne både støtte og udfordre barnets selvstændige tænkning samt give det mulighed for at sætte ord på tanker og egne perspektiver. Barnet giver gennem sine handlinger og ord udtryk for, hvad det oplever som betydningsfuldt og gennem den voksnes lydhøre fokus kan hverdagen tage nye retninger.

Høflighed i hverdagen er en vigtig del af dannelsesprocessen og samtidig betydningsfuldt for skabelse af et trygt og respektfuldt miljø for både børn og voksne. Grundlæggelse af en høflig adfærd er desuden betydningsfuld for, hvordan barnet opfattes af omgivelserne. Børn, der er høflige, er mere vellidte, og mødes oftere med smil og glæde. De bliver gode til at begå sig fællesskabet.

Voksne er høflige rollemodeller, når de taler og lytter respektfuld til børnene. De voksne støtter desuden børnene i at lytte til hinandens perspektiver, de opfordrer og anerkender dem for at hjælpe hinanden, og på den måde opbygges der gensidige positive forståelser mellem børnene.

Gennem materialet "Fri for mobberi"

arbejder de voksne eksplicit med sociale færdigheder. De voksne inddrager desuden materialet sammen med børnene, når situationer opstår i hverdagen.

Barnets perspektiv.

Når de voksne er nysgerrige og interesserede i at forstå barnet og se hverdagen fra dets perspektiv, bliver det muligt handle på måder, som skaber højere trivsel.

Nogle børn udtrykker behov, ønsker, ideer oftere, hurtigere og mere ihærdigt end andre. De mere tilbageholdende børn, samt børn med sproglige udfordringer, risikerer at blive overhørt i mængden.

Når de voksne retter fokus på børneperspektivet, giver det selvfølgelig mening at tale med børnene, spørge ind og lytte når børnene ytrer sig om forskellige problemer eller ønsker.

Men ikke alle børn har sprog for at fortælle om deres trivsel og ønsker, det er derfor betydningsfuldt at se bag om barnets handlinger. Gennem børns valg eller fravalg af aktiviteter, lege og kammerater, kan de voksne være nysgerrige på, hvilke forskellige årsager, der kan ligge bag.

Et barn, der handler uhensigtsmæssigt, viser at noget svært er på spil. Årsagen kan være kompleks, og er ikke altid at finde i selve den udløsende situation. Derfor vil det være svært for barnet at forklare sine egentlige grunde. Hvis den voksne spørger: "Hvorfor slog du?" så er det ikke sikkert barnet selv forstår, hvad der sker inden i, derfor må den voksne være i stand til at mentalisere.

Mentalisering sker når **den voksne kan se sig selv udefra og barnet indefra – på samme tid**. Det kan til tider blive være svært. Hvis et barn fx ofte græder højlydt, kan den voksne blive påvirket. Mentalisering er afgørende for, hvordan den voksne formår at forstå og anerkende barnets følelser og på en omsorgsfuld måde rumme barnet, og låne sin ro til barnet.

Børnefællesskaber.

De voksne har ansvaret for at vedligeholde *børnefællesskaber*, så der er gode muligheder for at alle er med i sociale sammenhænge og ingen børn står alene. Alle børn, uanset udfordringer, skal opleve at have et positivt og stabilt tilhørsforhold med trygge relationer.

De voksne understøtter det trygge børnefællesskab ved at italesætte alle børns ressourcer. De voksne har opmærksomhed på, hvordan egne ord og adfærd påvirker det enkelte barn samt andre børns syn på barnet. Børnene skal opleve, at uanset at de er forskellige, så er der er meget at være fælles om, og det skaber glæde.

Børn i udsatte positioner.

Vi møder det enkelte barn med tanke for dets *nærmeste zone for udvikling*, og imødekommer børns individuelle behov. Der kan i læringsmiljøet skrues op eller ned for de pædagogiske greb i forhold til individuelle behov. Når et barn har udfordringer i sin kommunikation, er det betydningsfuldt at de voksne mindsker kravene og anvender læringsstigen og sprogstrategierne. Ved sprogvurderingen har vi mulighed for at intervenere, og handle på de udfordringer der evt. kan være.

1. Efter 3 år sprogvurdering tager primær pædagog kontakt til sprogvejleder.
2. Er der bekymring for sproget efter sprogvurdering sparrer teamet med sprogvejleder om handleplan.
3. Forældrene inddrages i et samarbejde om barnet. Ledelsen orienteres.
4. Ved behov kan forældresamarbejdet udvides med *Sprognøglen*. Der kan desuden være behov for at inddrage Tværgående enhed for læring, TEFL.

Forældresamarbejde.

Vi samarbejder med forældrene om deres barns trivsel og udvikling herunder sprogtilegnelsen, bl.a. udleverer vi en "Forældresprogfolder" når barnet starter i Dagtilbud Brædstrup. Folderen synliggør forældrenes betydningsfulde rolle for deres barns sproglige udvikling.

I dagpleje og vuggestue udleveres fokusord sammen med "Sprogtips" og i børnehaven udleveres fokusord. Ordene kommer således i spil på flere forskellige arenaer, og forældrene inddrages herved i sprogarbejdet.

Derudover anvendes sprogvurderingen som redskab. Obligatorisk test ved 3.3 - ved 4 og 5 år ved behov. 3 års vurderingen gennemgås sammen med forældrene ved trivselssamtalerne. Hvis der er bekymring for barnets sprogtilegnelse eller udtalevanskeligheder kan forældrene tilbydes et samarbejde med sprogvejleder. Vi har desuden mulighed for at tilbyde et skræddersyet sprogforløb, "Sprognøglen" sammen med en sprogvejleder, et tilbud der er rettet mod forældrenes egen indsats med barnet.

Sammenhænge.

Sammen med forældrene sikrer vi børnene en tryk overgang fra hjem til dagtilbud. Vi har fokus på at samarbejde om barnets sprog. Det er vigtigt for os at forældrenes tanker og viden om barnet og dets sprog bliver et betydningsfuldt omdrejningspunkt i samarbejdet. Vi samarbejder med forældrene om skolestarten. Her kan en 5 års sprogvurdering indgå i samtalen, hvis vi er i tvivl om sproget er helt på plads. Inden barnets overgang til skole, overdrages eventuelle sprogvurderingsresultater og relevante handleplaner til skolen.